

E-HACİZ SİSTEMİNİN DEĞERLENDİRİLMESİ

ASSESSMENT OF E-CONFISCATION SYSTEM

Ertunç AKSÜMER^(*)

ÖZ

Küreselleşme ve baş döndürücü teknolojik gelişmeler malî alanda da etkisini göstermiş ve malî idarelerde yönetim, yapılarını gözden geçirmek ve çağa ayak uydurmak zorunda kalmıştır. Daha az maliyetle daha etkin çalışan bir kamu yönetim mekanizmasının oluşturulması, devletlerin karşılamak zorunda oldukları bir ihtiyaçtır. Kamu alacaklarının süratle tahsili, takip masraflarının ve idare ile ilgili kurumların iş yükünün azaltılması, zaman tasarrufu sağlanması ve haciz uygulamalarının elektronik ortamda yapılması amacıyla Gelir İdaresi Başkanlığı tarafından elektronik haciz (e-haciz) projesi geliştirilmiştir. 5479 sayılı Kanunla 6183 sayılı AATUHK'un 79. maddesinde yapılan değişiklik ile üçüncü kişiler nezdindeki varlıkların elektronik ortamda haczine imkân veren yasal düzenleme yapılmıştır. Zamanla yaygınlaşan ve bilinmeye başlayan bir haciz yöntemi olan elektronik haciz uygulaması ile birlikte birtakım sorunlar da ortaya çıkmıştır.

Anahtar Kelimeler: Elektronik haciz, haciz, e-haciz sistemi

ABSTRACT

Globalisation and breathtaking technological developments also have shown its effects on fiscal realm and as a result, administrations have revised their organisational structures in order to keep them up to date. States today particularly aim at creating organisational mechanisms that run more effectively, yet less costly. An electronic confiscation system has been developed by the Turkish Revenue Administration with a view to collecting public claims faster, reducing collection costs and workload of the administration, saving time and finally confiscating virtually. Thanks to the amendment to Article

^(*) Vergi Müfettişi

79 of the Law on the Procedure of Collection of Public Claims, it is now possible to electronically confiscate assets which are at third parties' disposal. As the implementation has become widespread and been known widely, certain problems have occurred too.

Key Words: Electronic confiscation, confiscation, e-confiscation

1- GİRİŞ

Bilişim teknolojilerinde yaşanan gelişmeler kamu kesiminde de bazı değişikliklere gidilmesini zorunlu kılmıştır. Bu değişikliklerle amaçlanan kamusal ihtiyaçların en verimli şekilde ve en kısa sürede karşılanmasıdır. Kamu hizmetlerinde görülen en önemli değişikliklerden birisi elektronik devlet (e-devlet) uygulamalarının yaygınlaşmasıdır. E-devlet uygulamaları çerçevesinde elektronik haciz (e-haciz) projesi ön plana çıkmıştır. E-haciz projesiyle amaçlanan; vergi gelirlerinde artış sağlamak, kayıt dışı ekonominin önüne geçmek, zaman ve maliyet tasarrufu sağlamak, toplumsal faydayı maksimize etmek ve haciz uygulamalarını elektronik ortamda yaparak kamu alacaklarının tahsilâtını hızlandırmaktır.

5479 sayılı Kanunla 6183 sayılı AATUHK'un 79. maddesinde yapılan değişiklik ile *"Tahsil dairelerince düzenlenen haciz bildirimleri; amme borçlusunun hak ve alacaklarının bulunabileceği bankaların şubelerine doğrudan veya mahallindeki tahsil dairesi aracılığı ile tebliğ edileceği gibi Maliye Bakanlığınca belirlenecek tutarın üzerindeki alacaklar için doğrudan bankaların genel müdürlüklerine de tebliğ edilebilir. Haciz bildirisi bankanın genel müdürlüğüne de tebliğ edilmiş ise tüm şubelerini kapsayacak şekilde beyanda bulunma yükümlülüğü bankanın genel müdürlüğüne aittir."* hükmü getirilerek elektronik haciz kavramı hukuk sistemimizde yerini almıştır.

Bu çalışma ile elektronik haciz kavramı ve uygulaması ile sistemin işleyişinden kaynaklanan sorunlar aktarılmaya çalışılacaktır.

2- HACİZ ve ELEKTRONİK HACİZ KAVRAMLARI

2.1- Haciz Kavramı

6183 sayılı Kanunun 62. maddesinin birinci fıkrasında *"Borçlunun mal bildiriminde gösterilen veya tahsil dairesince tespit edilen borçlu veya üçüncü şahıslar elindeki menkul malları ile gayrimenkullerinden, alacak ve haklarından amme alacağına yetecek miktarı tahsil dairesince haczolunur."* hükmü yer almaktadır.

Bu hükme göre, amme alacağının takibinde haciz tatbiki için borçlunun mal bildiriminde bulunması şart değildir. Kendisine ödeme emri tebliğ edilen borçlunun Kanunda belirtilen süre içerisinde mal bildiriminde bulunmaması halinde, tahsil dairesince tespit edilen borçlu veya üçüncü şahıslar elindeki menkul ve gayrimenkul malları ile alacak ve haklarından amme alacağını karşılayacak miktarının derhal haczi gerekmektedir. Ödeme emri tebliği üzerine mal bildiriminde bulunmayan borçlunun, Kanunun 60. maddesine göre hapsen tazyik edilmesi, borçluya ait malların tahsil dairesince haczine engel değildir. Bu itibarla, amme alacağını süresi içerisinde ödemediği için aynı Kanunun 55. maddesi gereğince kendisine ödeme emri tebliğ edilen borçlunun 7 gün içerisinde borcunu ödemesi veya mal bildiriminde bulunmaması halinde, hakkında bir taraftan 60. maddeye göre işlem yapılmakla beraber diğer taraftan da tahsil dairesince tespit edilecek olan malların 62. maddeye göre

haczedilerek 84. ve müteakip maddelerde açıklandığı şekilde paraya çevrilmesi ve bu suretle amme alacağının tahsilinin sağlanması gerekir.

6183 sayılı Kanunun 62. maddesinde, borçlunun, mal bildiriminde gösterilen veya tahsil dairesince tespit edilen borçlu veya üçüncü şahıslar elindeki menkul malları ile gayrimenkullerinden, alacak ve haklarından, amme alacağına yetecek miktarının tahsil dairesince haczolunacağı belirtilmiş ve maddeye 5228 sayılı Kanun ile ikinci fıkra olarak “Maliye Bakanlığı amme alacaklarının takibinde haczolunacak malların tespiti amacıyla yapılacak mal varlığı araştırmasının şekli, alanı ve kapsamı ile araştırma yapılacak amme alacaklarının türü ve tutarını belirlemeye yetkilidir. Bu yetki alacaklı amme idaresi itibarıyla da kullanılabilir.” hükmü eklenmiştir.

2.2- Elektronik Haciz (E-Haciz)

2000’li yıllardan sonra vergi dairelerinin otomasyonu konusunda önemli gelişmeler yaşanmıştır. Bu gelişmelerle birlikte, vergi mükelleflerinin beyannamelerini elektronik ortamda verebilmeleri, beyannamelerle ilgili tahakkuk ve tahsilât işlemlerini bilgisayar yardımıyla gerçekleştirmeleri, vergi mükelleflerinin gelir servet ve harcamaları ile ilgili bilgileri elektronik ortamda toplayabilmesi, vergi denetiminin bilgisayar destekli olması sağlanmıştır. Bu yenilikler 21. yüzyılda kayıt dışı ekonominin azalmasına katkıda bulunma amacı ile yapılmıştır. Çünkü kayıt dışı ekonomiyi körükleyen sebeplerden en önemlisi, vergi idarelerinin, mükelleflerin gelir, servet ve harcamalarına ilişkin olarak yeterli bilgiye sahip olamamalarıdır. Bilgisayar ve iletişim teknolojileri bu bilgilere daha kolay ve çok düşük maliyetlerle ulaşılmasına imkân vererek, bu anlamda ülkelerin bu yolla daha çok vergi geliri toplamalarına yardımcı olacaktır.¹

Vergi dairesi işlemlerinin tümünün bilişim teknolojileri ile otomasyona geçirilerek iş yükünün azaltılması, vergi dairesi çalışmalarında etkinlik ve verimliliğin artırılması ve bilgisayar ortamında toplanan bilgilerden sağlıklı bir karar destek ve yönetim bilgi sisteminin oluşturulması hedeflenerek VEDOP-1 Projesi hayata geçirilmiştir. Gelir İdaresi; VEDOP-1 ile e-kurum olma sürecini, VEDOP-2 ile ise e-devlete entegrasyon sürecini tamamlamıştır. 2008 yılında uygulamaya geçilen VEDOP-3’le birlikte vergi dairelerinin tamamının web tabanına girmesi ve işlemlerin anlık olarak izlenebilmesi yani tam otomasyon sağlanması hedeflenmiştir. Gelir İdaresi Başkanlığı, Vergi Dairelerinin Reorganizasyonu Kapsamında VEDOP, VEDOP-2 ve VEDOP-3 kapsamında E-VDO Projelerine yönelik olarak yapılan çalışmalar kapsamında 81 ilde müdürlük şeklinde örgütlenen 449 Vergi Dairesi Müdürlüğü ve Büyük Mükellefler Vergi Dairesi Başkanlığı ile 29 il Vergi Dairesi Başkanlığı VEDOP ve e-VDO çalışmaları tamamlanmış olup otomasyona geçmeyen vergi dairesi müdürlüğü kalmamıştır.²

VEDOP-3 projesi kapsamında Maliye Bakanlığı tarafından 2009 yılının Haziran ayından itibaren pilot olarak uygulanmaya başlanan e-haciz sistemi, mükelleflerin banka hesaplarına haciz konulması anlamına gelmektedir. Kamu alacaklarının süratle tahsili, takip masraflarının ve idare ile ilgili kurum-

¹ Çetin Güneş, “Bilişim Teknolojilerindeki Gelişmelerin Vergilemede Kayıt Düzeni ve Denetim Uygulamalarına Etkisi”, *Ekonomi Bilimleri Dergisi*, Cilt:2, Sayı:1, 2010, s. 87.

² Yiğit Şakar Ayşe, “Türkiye’de E-Devlet Uygulamalarının Vergi Hukuku Alanına Yansımaları: E-Haciz Uygulaması ve Karşılaşılan Sorunlar”, *Mali Çözüm Dergisi*, Temmuz-Ağustos, 2011, s. 70- 71, <http://archive.ismmmo.org.tr>, (Erişim Tarihi:18.04.2014).

ların iş yükünün azaltılması, zaman tasarrufu sağlanması ve haciz uygulamalarının elektronik ortamda yapılması amacıyla e-haciz projesi geliştirilmiştir. Yapılan değişikliklerle, üçüncü kişiler nezdindeki varlıkların elektronik ortamda haczine imkân veren yasal düzenleme yapılmış, projenin tarafları olan bankalar ile görüşmeler başlatılmış ve proje alt yapısı oluşturulmuştur.³

3- E-HACZE YÖNELİK YASAL DÜZENLEMELER ve UYGULAMA ESASLARI

3.1- Yasal Düzenlemeler

5479 sayılı *Gelir Vergisi Kanunu, Amme Alacaklarının Tahsil Usulü Hakkında Kanun, Özel Tüketim Vergisi Kanunu ve Vergi Usul Kanununda Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun*'un 5. maddesi ile AATUHK' un 79. maddesi değiştirilerek e- haciz uygulamasının yasal zemini hazırlanmıştır. Ödeme süresi içerisinde ödenmeyen kamu alacaklarının cebren tahsilini temin etmek ya da alacağın tahsil güvenliğini sağlamak amacıyla tahsil dairelerince alınan haciz ve ihtiyati haciz kararları üzerine, AATUHK 79. maddesi hükmüne dayanılarak borçlunun bankalar nezdindeki hak ve alacaklarının da haczi yoluna gidilmektedir.⁴

6183 sayılı Kanunun 62. maddesinde, borçlunun, mal bildiriminde gösterilen veya tahsil dairesince tespit edilen borçlu veya üçüncü şahıslar elindeki menkul malları ile gayrimenkullerinden, alacak ve haklarından, amme alacağına yetecek miktarının tahsil dairesince haczolunacağı belirtilmiş ve maddeye 5228 sayılı Kanun ile ikinci fıkra olarak "Maliye Bakanlığı amme alacaklarının takibinde haczolunacak malların tespiti amacıyla yapılacak mal varlığı araştırmasının şekli, alanı ve kapsamı ile araştırma yapılacak amme alacaklarının türü ve tutarını belirlemeye yetkilidir" ibaresi eklenmiştir. Aynı hüküm ile bu yetkinin alacaklı amme idaresi itibarıyla da kullanılabileceği belirtilmiştir. Bu yetkiye istinaden elektronik haciz ile ilgili ikincil hukuksal düzenlemeler Seri: A Sıra:1 nolu Tahsilât genel Tebliğinde yapılmıştır.

Tahsil dairelerinin işgücü ve zaman kaybını önlemek, kırtasiye ve posta masraflarını azaltmak amacıyla Devlete ait amme alacaklarının takip ve tahsili için yapılacak elektronik araştırmaların aşağıda belirlenen usul ve esaslar çerçevesinde yürütülmesi uygun görülmüştür.

a) Amme borçlusunun menkul ve gayrimenkul malları ile her türlü hak ve alacaklarından borcuna yetecek tutarda olan kısmının tespiti ve haczi için yurt çapında yapılacak mal varlığı araştırmasının, fer'ileri ile birlikte toplam tutarı 5.000,- lira ve üzerindeki amme alacakları için yapılması uygun görülmüştür. Takip konusu amme alacağı belirlenen tutarın altında kaldığı sürece yurt çapında mal varlığı araştırması yapılmayacaktır. Ancak, mal varlığı araştırmasının elektronik ortamda yapılabilmesi durumunda takip konusu tüm amme alacakları için tutar sınırı olmaksızın yurt çapında mal varlığı araştırması elektronik ortamda yapılacaktır.

b) Alacaklı tahsil daireleri, haciz bildirisi düzenlenmek suretiyle haczedilebilecek mallardan elektronik ortamda araştırması yapılabilecek olanları, elektronik ortamda araştırarak, yetki alanlarına bağlı

³ Hepaksaz Engin, Hayrullahoğlu Betül, "E-Devlet Kapsamında Vedop Uygulamaları ve E-Haciz", Sosyal ve Beşeri Bilimler Dergisi, Cilt:3, No:2, 2011, s. 115.

⁴ Yiğit Şakar Ayşe, "Türkiye'de E-Devlet Uygulamalarının Vergi Hukuku Alanına Yansımaları: E-Haciz Uygulaması ve Karşılaşılan Sorunlar", Mali Çözüm Dergisi, Temmuz-Ağustos, 2011, s. 75, <http://archive.ismmmo.org.tr>, (Erişim Tarihi:18.04.2014).

kalmaksızın doğrudan haciz bildirisi tebliğ etmek suretiyle haczedebileceklerdir. Bu mallar için ayrıca yazılı ortamda malvarlığı araştırması yapılmayacaktır. Maliye Bakanlığına bağlı tahsil daireleri, haciz bildirisi düzenlenmek suretiyle haczedilebilecek mallardan elektronik ortamda haczi mümkün olanları yetki alanlarına bağlı kalmaksızın, elektronik ortamda haciz bildirilerinin tebliği ile ilgili kurulan sisteme göre, doğrudan ya da elektronik ortamda Gelir İdaresi Başkanlığı aracılığıyla haciz bildirisi tebliğ etmek suretiyle haczedebileceklerdir. Haciz bildirisi düzenlenmek suretiyle haczedilecek mallara (bankalar nezdindeki hak ve alacaklar, tapu, trafik siciline kayıtlı mallar vb.) ilişkin araştırmalar, bu kayıtlara elektronik ortamda ulaşılamaması halinde en fazla 50 amme borçlusunun borçlarını içerecek listeler şeklinde düzenlenmiş haciz bildirilerinin tebliği suretiyle yapılacaktır. Haciz bildirileri alacaklı tahsil dairelerince veya alacaklı dairenin bulunduğu ilde bu konuda görevlendirilmiş dairelerce doğrudan ilgili idareye tebliğ edilecektir. Diğer taraftan, alacaklı tahsil dairelerince, bankalar ve Merkezi Kayıt Kuruluşu A.Ş. nezdindeki hak ve alacakların haczi için düzenlenen ve elektronik ortamda tebliğ edilen haciz bildirileri, Maliye Bakanlığı ile bu konuda protokol yapmamış bankalara, amme borçlusu sayısı sınırlaması olmaksızın bir yazı ekinde liste şeklinde tebliğ edilecektir.

c) Amme borçlusunun PTT'ye bağlı birimler nezdindeki posta çeki hesaplarında yer alan varlıklarının, ülke genelinde tek bir merkezden sorgulanması mümkün olduğundan, bu varlıkların araştırılması alacaklı tahsil dairesinin bulunduğu yerdeki PTT merkezine haciz bildirisinin tebliği suretiyle yapılacaktır. Söz konusu bilgilere elektronik ortamda ulaşılabilmesi halinde gerekli araştırma elektronik ortamda yapılacak, tespit edilen varlıklar alacaklı tahsil dairelerince doğrudan haciz bildirisi düzenlenmek suretiyle haczedilebilecektir. PTT ile 6183 sayılı Kanunun 79. maddesine istinaden protokol yapılarak posta çeki hesaplarında yer alan varlıkların haczi için düzenlenen haciz bildirilerinin elektronik ortamda tebliğinin sağlanması durumunda elektronik ortamda tebligat yapılarak cevapları elektronik ortamda alınacaktır.

d) Amme borçlusu adına kayıtlı gayrimenkullere yönelik mal varlığı araştırmaları, tapu sicil müdürlüklerine haciz bildirisinin tebliği suretiyle yapılacaktır. Bu kayıtlara elektronik ortamda ulaşılabilmesi durumunda malvarlığı araştırması elektronik ortamda yapılacak ve tespit edilen gayrimenkul kayıtlarına haciz konulmak üzere alacaklı tahsil dairesince tanzim edilen haciz bildirileri ilgili tapu sicil müdürlüğüne doğrudan tebliğ edilecektir.

Maliye Bakanlığı ile Tapu ve Kadastro Genel Müdürlüğü arasında yapılan protokol çerçevesinde sicil kayıtlarındaki bilgilere elektronik ortamda ulaşıldığından, Maliye Bakanlığı'na bağlı tahsil daireleri tarafından, amme borçlusuna ait gayrimenkullere yönelik malvarlığı araştırmaları elektronik ortamda yapılacaktır. Emniyet Genel Müdürlüğüne bağlı trafik birimlerinin birbirleri ile bilgisayar ağ bağlantısı bulunduğundan, amme borçlusunun, Karayolları Trafik Kanununa göre trafik şube veya bürolarına kayıtlı taşıtlarının haczi için alacaklı tahsil dairesinin bulunduğu yerdeki şube veya bürodan araştırma yapılması yeterli olacaktır. Ancak, motorlu taşıtların haczi için düzenlenen haciz bildirilerinin, 6183 sayılı Kanunun 77. maddesine ve/veya 2918 sayılı Kanunun 5. maddesine istinaden Emniyet Genel Müdürlüğü ile yapılan protokoller sonucunda, elektronik ortamda tebliğ edilmesi elektronik ortamda motorlu taşıtların sicillerine erişilerek haciz konulabilmesi halinde, trafik şube veya bürolarından yazılı ortamda mal varlığı araştırması yapılmayacaktır.

e) Gerçek veya özel hukuk tüzel kişilerine ait olan iş makinelerinin tescil kayıtları ilgisine göre ziraat odalarında, ticaret odasında, sanayi odasında veya ticaret ve sanayi odasında tutulmaktadır. Amme

borçlusuna ait iş makinesi bulunup bulunmadığına ilişkin araştırmaların ilgili odalardan yapılması gerektiğinden, bu nev’iden malların haczi için yapılacak araştırmanın amme borçlusunun;

- Bağlı olduğu tahsil dairesinin bulunduğu,
- Birden fazla tahsil dairesinde kayıtlı olması halinde (mükellefiyetini terk ettiği iller dahil) bu dairelerin bulunduğu,
- Tahsil dairesince bilinen ikametgâh ve iş yeri adreslerinin bulunduğu, ayrıca gerçek kişilerin nüfusa kayıtlı olduğu,
- Mal varlığının bulunduğu yönünde bilgi edinilen, il veya illerdeki odalardan yapılması uygun görülmüştür.

Ancak, amme borçlusunun sahip olduğu iş makinelerinin tescil kayıtlarındaki bilgilere elektronik ortamda ulaşılabilmesi halinde araştırmalar elektronik ortamda yapılacak ve tespit edilen iş makinelerinin kayıtlarına haciz konulmak üzere alacaklı tahsil dairesince tanzim edilen haciz bildirileri ilgili odalara doğrudan tebliğ edilecektir.

Amme borçlusu adına kayıtlı; hava araçlarının haczi için düzenlenen haciz bildirileri, Ulaştırma, Denizcilik ve Haberleşme Bakanlığına bağlı Sivil Havacılık Genel Müdürlüğüne, deniz taşıtlarının haczi için düzenlenen haciz bildirileri, Uluslararası Gemi Siciline ve Milli Gemi Siciline kayıtlı deniz taşıtlarında aynı Bakanlığa bağlı Deniz ve İç sular Düzenleme Genel Müdürlüğüne, Bağlama Kütüğüne kayıtlı deniz taşıtları için belediyelerde ve liman başkanlıklarında ayrı ayrı kayıt tutulduğundan, belediye ve/veya liman başkanlığına gönderilecektir. Ancak, amme borçlusunun sahip olduğu hava araçları ile deniz taşıtlarının tescil kayıtlarındaki bilgilere elektronik ortamda ulaşılabilmesi halinde araştırmalar elektronik ortamda yapılacak ve tespit edilen varlıkların sicil/kütük kayıtlarına haciz konulmak üzere alacaklı tahsil dairesince tanzim edilen haciz bildirileri ilgili idareye doğrudan tebliğ edilecektir. Diğer taraftan, alacaklı tahsil dairelerince amme borçlusunun fiilen tutanak tanzimi suretiyle haczedilebilecek sair menkul malları sadece borçlunun tahsil dairesince bilinen ikametgâh ve iş yeri adreslerinde, mal varlığının bulunduğu yönünde bilgi edinilen yerlerde yapılacak ve tespit edilebilecek malların haczi için 6183 sayılı Kanunun 5. maddesinde düzenlenmiş olan niyabeten takip hükümleri göz önünde bulundurulacaktır.

f) Yurt çapında mal varlığı araştırması yapılmayacak tutardaki amme alacakları için amme borçlusunun;

6183 sayılı Kanunun 79. maddesinde yapılan düzenleme ile tahsil dairelerince düzenlenen haciz bildirilerinin; amme borçlusunun hak ve alacaklarının bulunabileceği bankaların şubelerine doğrudan veya mahallindeki tahsil dairesi aracılığı ile tebliğ edileceği gibi Maliye Bakanlığınca belirlenecek tutarın üzerindeki alacaklar için doğrudan bankaların genel müdürlüklerine de tebliğ edilebileceği, haciz bildirisinin bankanın genel müdürlüğüne tebliğ edilmiş olması halinde tüm şubelerini kapsayacak şekilde beyanda bulunma yükümlülüğünün bankanın genel müdürlüğüne ait olduğu hükme bağlanmıştır.

Bu hüküm gereğince 6183 sayılı Kanunun 13 ve 62. maddelerine dayanılarak uygulanacak haciz ve ihtiyati hacizlere yönelik haciz bildirilerinin, amme borçlusunun hak ve alacaklarının bulunduğu veya bulunabileceği banka şubesine doğrudan veya o mahaldeki tahsil dairesi aracılığı ile tebliğ edilmesi işlemlerine devam edilecek, bankalara tebliğ edilecek ihtiyati haciz ve haciz bildirilerinin, amme

borçlusunun tebliğ tarihinde muhatap banka nezdinde mevcut olan varlıklarını kavrayacağına ilişkin ihtiyati haciz bölümünde yapılan açıklamalara göre işlem yapılacaktır.

Ödeme müddeti içerisinde ödenmeyen amme alacaklarının cebren tahsilini temin etmek ya da alacağın tahsil güvenliğini sağlamak amacıyla tahsil dairelerince alınan haciz ve ihtiyati haciz kararları üzerine, 6183 sayılı Kanunun 79. maddesi hükmüne dayanılarak borçlusunun bankalar nezdindeki hak ve alacaklarının da haczi yoluna gidilmektedir. 6183 sayılı Kanunun 79. maddesinin Maliye Bakanlığı'na verdiği yetkiye istinaden; Bağlı tahsil daireleri tarafından takip edilen amme alacaklarında tutara bakılmaksızın, Gümrük ve Ticaret Bakanlığına bağlı tahsil daireleri tarafından takip edilen amme alacaklarında 50.000,- lira ve üzeri için, il özel idareleri ve belediyelere ait amme alacaklarında ise 10.000,- lira ve üzeri için tanzim edilen haciz bildirilerinin bankaların genel müdürlüklerine tebliğ edilmesi uygun görülmüştür.

Bu kapsamda posta yoluyla yapılacak tebligatlarda;

- Haciz bildirilerinin her amme borçlusu için ayrı ayrı düzenlenmesi,
- Haciz bildirisine konu amme alacağı aslı ve fer'ilerinin toplamının dikkate alınması,
- Haciz bildirilerinin banka genel müdürlüklerine 7 günlük süre içinde cevap verilmesini engelleyecek şekilde topluca gönderilmemesi, gerekmektedir.

6183 sayılı Kanunun 79. maddesinde tahsil dairelerince düzenlenen haciz bildirilerinin, alacaklı tahsil dairelerince ya da alacaklı amme idaresi vasıtasıyla, posta yerine elektronik ortamda tebliğ edilebilmesine ve bu tebligatlara elektronik ortamda cevap verilebilmesine imkân verilmiş, elektronik ortamda yapılacak tebliğ ve cevapların elektronik ortamda verilebilmesine ilişkin usul ve esasları belirlemeye Maliye Bakanlığı yetkili kılınmıştır. Bu hükme istinaden, ayrıca bir düzenleme yapılınca-ya kadar, alacaklı amme idarelerinin Gelir İdaresi Başkanlığının uygun görüşünü de almak suretiyle banka genel müdürlükleri ve Merkezi Kayıt Kuruluşu A.Ş. ile yapacakları anlaşmalar çerçevesinde, elektronik imza ya da şifre kullanılmak suretiyle haciz bildirilerinin elektronik ortamda sadece bu kurumlara tebliğ edilmesi ve elektronik ortamda cevaplarının alınması, elektronik ortamda tebliğ edilecek haciz bildirilerinde yukarıda belirlenen tutar ile sınırlı kalınmaması, birden fazla amme borçlusu için tebligat yapılması ve cevaplarının alınması uygun görülmüştür.

Bu kapsamda kurulan elektronik ortamda haciz bildirisi tebliğ sistemine dahil olan banka genel müdürlükleri ile Merkezi Kayıt Kuruluşu A.Ş.'ne, elektronik ortamda tebliğ edilen haciz bildirileri, sisteme dahil olmayan banka genel müdürlüklerine bir haciz bildirisi ekinde liste olarak posta yoluyla tebliğ edilecektir. Elektronik ortamda haciz bildirisi tebliği sistemine dahil olan banka genel müdürlükleri ve şubeleri ile Merkezi Kayıt Kuruluşu A.Ş.'ne zorunlu olmadıkça (çok ivedilik taşıyan durumlar ile sistemin işletilememesi hali) haciz bildirileri posta yoluyla veya memureliyle tebliğ edilmeyecektir.

Diğer taraftan 6183 sayılı Kanunun 79. maddesinin Maliye Bakanlığına verdiği yetkiye istinaden, alacaklı amme idarelerinin Gelir İdaresi Başkanlığının uygun görüşünü de almak suretiyle, PTT ile yapacakları anlaşmalar çerçevesinde, elektronik imza ya da şifre kullanılmak suretiyle haciz bildirilerini elektronik ortamda anılan kuruma tebliğ etmeleri ve elektronik ortamda cevaplarını almaları, elektronik ortamda tebliğ edilecek haciz bildirilerinde birden fazla amme borçlusu için tebligat yapmaları ve cevaplarını almaları uygun görülmüştür.

3.2- Uygulama Esasları

Daha önceki bölümlerde bahsedilen kavramsal çerçeve ve yasal düzenlemeler ışığında elektronik haczi uygulanması daha basit bir şekilde aktarılabilmek mümkündür.

E-haciz projesi; 6183 sayılı AATUHK'un 79. maddesine istinaden vergi dairelerince düzenlenen haciz bildirilerinin, T.C. Maliye Bakanlığı Gelir İdaresi Başkanlığınca alacaklı vergi daireleri adına e-haciz uygulamasına katılan bankalara elektronik ortamda tebliğ edilmesi ve bu tebligatlara elektronik ortamda bankalar tarafından cevap verilmesi, bu kapsamda haczedilen menkul mallar ile her türlü alacak ve hakların paraya çevrilmesi ve vergi dairesi hesaplarına aktarılmasıdır.⁵ E-haciz projesi; Vergi Dairesi, Merkezi Kayıt Kuruluşu ve banka tarafı olmak üzere üç ana bölümden oluşmaktadır. 5904 sayılı Kanunla da, gayrimenkul, gemiler ve taşıtların elektronik ortamda haczine imkân veren yasal değişiklikler yapılmış elektronik haciz uygulamalarına başlanılmıştır. Ayrıca Trafik Şube ve Bürolarına kayıtlı araçların, sicillerine haciz kaydının elektronik ortamda yapılması sağlanacaktır.⁶

E-haciz uygulanabilmesi için vergi daireleri borçlu mükelleflere 6183 sayılı kanunun 55. maddesine uygun ödeme emri tebliğ eder 6183 sayılı kanunun 55. maddesine uygun olarak kendisine ödeme emri tebliğ edilen amme borçlusu bu ödeme emrine karşı 7 gün içerisinde mal beyanında bulunmalıdır. Aksi takdirde ödeme emri kesinleşir. Kesinleşen ödeme emrinden sonra VEDOP uygulamaları gereğince her vergi dairesi borçlu mükelleflerinin unvanı, adı soyadı, kamu borcunun türü, tutarı, yılı, vadesi, vs bilgileri liste halinde elektronik ortamda bağlı bulundukları Vergi Dairesi Başkanlıklarına bildirir. Kendilerine borçlu mükellefle ilgili kapsamlı listeleri alan Vergi Dairesi Başkanlıkları/Defterdarlıklar bu listeyi hemen elektronik ortamda Maliye Bakanlığı Gelir İdaresi Başkanlığı Tahsilât Grup Müdürlüğüne bildirir. Buradan da Gelir İdaresi borçlu mükellefleri için Türkiye çapındaki bankaların genel müdürlüklerine bildirir. Banka Genel Müdürlükleri, kendilerine gelen kamu borçlusu listelerindeki bilgilere göre herhangi bir saatte elektronik haciz tatbik edebilir. Böylece e-haciz başlamış olur.

E-haciz uygulaması ile ilgili elimizdeki en güncel veri 2012 yılı Gelir İdaresi Başkanlığı faaliyet raporunda yer almaktadır. Buna göre Bankalara e-haciz bildirisi gönderilen mükellef sayısının, hakkında haciz varakası düzenlenmiş olan toplam mükellef sayısına oranı %73,51 olmuştur.⁷

4- E-HACİZ UYGULAMASINDA KARŞILAŞILAN SORUNLAR

E-Haciz uygulamasının başlaması ve yaygınlaşması ile birlikte bir takım sıkıntılarda ortaya çıkmıştır. Ortaya çıkan bu sıkıntılara belli başlıklar halinde aşağıda değinilmiştir.

4.1- Mükellefe Ödeme Emri Tebliğ Edilmeden Haciz İşlemine Başlanılması

E-haciz uygulamasında yaşanan sıkıntılardan birincisi, banka hesabına haciz uygulanan mükellefe ödeme emri tebliğ edilmeden haciz işlemine başlanmasıdır. VUK'nun 93. maddesine göre, vergilendirmeyi ilgilendiren ve hüküm ifade eden bütün vesika ve yazılar mükellefe tebliğ edilmektedir. Mükellefin, adına yapılan işlemlerden haberdar olması ve haklarını koruyabilmesi için kendisi ile konu-

⁵ Çolak Mustafa, "Bilgi İşlem Teknolojileri Yoluyla Hizmet Sunumu ve Elektronik Vergi Uygulamalarına Yansıması", Yaklaşım Dergisi, Yıl: 19, Sayı:227, Kasım, 2011, s. 41.

⁶ Kocabeyoğlu Aydın, "E-Haciz ve Karşılaşılan Sorunlar", Yaklaşım Dergisi, Yıl:18, Sayı:209, Mayıs, 2010, s. 64.

⁷ T.C. Gelir İdaresi Başkanlığı 2012 faaliyet raporu,2013,s.30.

lardan tebliğ vasıtasıyla haberdar olması gerekmektedir. 6183 sayılı AATUHK kapsamında düzenlenen ödeme emirlerinin de mükellefe tebliğ edilerek bildirilmesi gerekmektedir.

Ödeme emri tebliğ edilmeden haciz işlemine başlanması durumunda, mükellefler için büyük bir sorun oluşmaktadır. Çünkü kredi çekmek, çek veya senet ödenmesi veya nakit ihtiyacını gidermek için bankaya mevduatını çekmeye giden mükellef e-haciz sürpriziyle karşı karşıya kalmaktadır. Bu durumu önlemek için tarh dosyasındaki mevcut adreslerine veya mükelleflerin MERNİS'teki adresine ödeme emri tebliğ edilmesi gerekmektedir. Ama alacaklı kamu idaresi bazı zamanlarda bunu yapmayarak direkt olarak o şahısların bankadaki mevduatına haciz koymaktadır. Vergi idarelerinde bu kontrol için bir mekanizma kurulması gerekmektedir.⁸

4.2- Bankada Yer Alan Mevduatların Tamamına Haciz Konulması

Uygulamada yaşanan sıkıntılardan ikincisi ise; mükelleflerin bankada yer alan paralarının tamamına haciz konulmuş gibi banka tarafından işlem yapılması ve gelecekte hesaba yatacak paralar içinde haciz işlemi uygulamasıdır. Bu durumda sıkıntı amme idaresinden ziyade bankanın uygulamasından kaynaklanmaktadır. Burada banka sorumluluk altına girmek istememekte ve amme alacağını aşan tutardaki parayı bile bazen mükelleflere vermek istememekte veya gelecekte hesaba yatan paralara bile haciz işlemi uygulamaktadır. Oysa haciz bildirisinin tebliğ edildiği tarihte mükellefin banka hesabında para varsa haciz işlemi uygulanması gerekmektedir.⁹ Daha sonra mükellefin hesabına yatırılacak paralar için daha önce tebliğ edilen haciz bildirisi geçerli olmayacaktır. Ancak idare yeni bir haciz bildirisi düzenlemek suretiyle tekrar haciz işlemi gerçekleştirebilecektir.

4.3- Malvarlığıyla İlgili Herhangi Bir Tespit Yapmadan Haciz Bildirilerini Elektronik Ortamda Tebliğ Etmeleridir

Uygulamada yaşanan sıkıntılardan bir diğeri ise, vergi dairelerinin alacak miktarıyla, malvarlığıyla ilgili herhangi bir tespit yapmadan haciz bildirilerini elektronik ortamda tebliğ etmeleridir. Bu şekilde araştırma yapılmadan uygulanan hacizlerin hukuka aykırılık oluşturacağı açıktır. Danıştay kararları da bu yöndedir. 750 sayfadaki oluşan 22.700 adet mükellefin vergi borçlarının tahsili amacıyla davacı kuruma tebliğ edilen haciz bildirisinin iptali istemiyle dava açılmıştır. İstanbul 6. Vergi Mahkemesi'nin 31.10.2007 günlü ve E:2007/983, K:2007/2612 sayılı kararıyla; olayda, 750 sayfadaki oluşan mükellef listesi eklenmek suretiyle, her bir borçluya ait kamu alacağının türü ve miktarı belirtilmeden ve önceden malvarlığı araştırması yapılarak borçluların davacı kurum nezdinde bir hak ve alacaklarının olup olmadığı araştırılmadan, davacıya haciz bildirisi tebliğ edildiğinin anlaşıldığı ancak 6183 sayılı AATUHK' un 62. ve 79. maddeleri uyarınca 3. şahıslar nezdinde amme borçlusunun hak ve alacağının olup olmadığının tespit edilmesi, daha sonra her bir borçlu için ayrı ayrı ve borç tutarıyla sınırlı olarak haciz uygulamasına geçilmesinin gerektiği, davalı İdarece bütün hususlara uyulmadan, davacıdan binlerce yükümlüye ait hesap durumlarının araştırılarak borçlarına karşılık tüm hak ve alacaklarına ha-

⁸ Suçiçek Mahmut, "E-haciz Mükellefleri Kayıt Dışına İtebilir" <http://www.vergisigorta.com/21-e-haciz-mukellefleri-kayitdisina-itebilir.html>, (erişim tarihi: 19.04.2014).

⁹ Erdağ Nevzat, "E-Haciz Uygulaması Hakkında Bilmemiz Gerekenler", <http://www.nevzaterdag.com>, (Erişim Tarihi: 19.04.2014).

ciz konulmasının istenilmesi yönünde davacı kuruma tebliğ edilen işlemde yasal uyarılık görülmediği gerekçesiyle haciz bildirisinin iptaline karar verilmiştir.

Danıştay'ın benzer bir kararı da şöyledir: 67 sayfadan oluşan mükelleflere ait vergi borçlarının tahsili amacıyla davacı kuruma tebliğ edilen haciz bildirisinin iptali istemiyle dava açılmıştır. Olayda, dava konusu haciz bildirisine 67 sayfadan oluşan mükellef listesi eklenmek suretiyle, her bir borçluya ait kamu alacağının türü ve miktarı belirtilmeden ve önceden malvarlığı araştırması yapılarak borçluların davacı kurum nezdinde bir hak ve alacaklarının olup olmadığı araştırılmadan davacıya haciz bildirisini tebliğ edildiğinin anlaşıldığı/ancak 6183 sayılı AATUK'un 62. ve 79. maddeleri uyarınca öncelikle tahsil dairelerince üzerine haciz uygulanacak hak ve alacakların tespit edilmesi, daha sonra her bir mükellef için ayrı ayrı ve borç tutarıyla sınırlı olarak haciz uygulamasına geçilmesinin gerektiği, davalı İdarece bütün hususlara uyulmaksızın, dolayısıyla tespit yükümlülüğü yerine getirilmeksizin tesis edilen ve davacı kuruma tebliğ edilen işlemde yasaya uyarılık görülmediği gerekçesiyle haciz bildirisinin iptaline karar verilmiştir.¹⁰

Hukuka uygun bir uygulama için mükelleflerin borçlarının miktarı belirlenmeli, her mükellef için malvarlığı araştırması yapılmalı ve her mükellef için ayrı borç tutarı ile sınırlı olarak haciz uygulamasına geçilmesi zorunludur. Böyle bir araştırma yapılmaması sonucunda banka hesaplarından fazladan tahsilât yapılması, bir hesaptaki miktarın borca yeterli olmasına rağmen mükellefin tüm hesaplarına birden veya borca yetecek miktardan çok daha fazlasına blokaj konulması gibi hukuka aykırı uygulamalar ortaya çıkmaktadır.

Adı her ne kadar e-haciz olsa da, burada söz konusu olan haciz, nitelik olarak nihayetinde bir haciz işlemidir. Hacze başvurabilmek için ilgili şartların (ödeme emri gönderilmesi, mal bildiriminde bulunulması gibi) yerine getirilmesi gerekmektedir. Hatta mükellefe gönderilen ödeme emrinde, borcun ödenmediği takdirde e-haciz yoluna gidilip bankadaki hesapların haczedileceğinin de bildirilmesi hukuki güvenlik bakımından çok daha isabetli olacaktır. E-haciz müessesesinden, haciz sürecinin hızlandırılması, takip işlemlerinin etkin yürütülmesi gibi faydaların sağlanması amaçlanmaktadır. Ancak bu faydaların sağlanması uğruna hukuka aykırı uygulamalara yer verilmemelidir. Kişinin hak ve borçlarının bulunduğu bankalar tespit edilip e-haciz uygulaması o hesaplara karşı yapılmalıdır. Borç miktarı kadar haciz uygulamasına gidilmelidir. Borç miktarından fazla yapılan hacizler gecikmeksizin kaldırılmalıdır.

5- SONUÇ

Kamu hizmetlerinin finansmanında vergi gelirlerinin rolü çok önemlidir. Vergisini zamanında ödemeyen mükellefleri tespit edip, kamu alacağını tahsil etmek devletin asli görevlerindendir. Teknolojik gelişmeleri, devlet teşkilatında uygulama yönünde önemli adımlar atan ülkemizde, vergi idaresi de ciddi çalışmalar yürütmektedir. E- haciz uygulaması oldukça yeni bir uygulamadır ve artık bilinen bir uygulama haline gelmesine rağmen, birçok mükellefin bu uygulamadan habersiz olduğu da yadsınamaz bir gerçektir. Geleneksel uygulamalardan yapılan her köklü değişiklikte olduğu gibi e-haciz uygulamalarında da bazı sorunlar ortaya çıkmıştır. Bu sorunların önemli bir kısmı bankaların hatalı

¹⁰ Dn. 4. D. , K. No: 2007/2952, E. No: 2007/2374, 27.09.2007 Tarihli Karar 1, www.danistay.uyap.gov.tr, (Erişim Tarihi: 26.04.2014).

uygulamalarından kaynaklanmıştır. Uygulamanın eksik yönlerinden birisi de idare ile mükellef arasında iyi bir iletişim kurulmamasıdır. Bu kapsamda vergi idaresinin, interaktif iletişim veya doğrudan iletişim yollarını kullanarak mükellefleri e-haciz uygulamaları hakkında bilgilendirilmesinde fayda bulunmaktadır.

Mükellefler paralarını bankalara yatırma konusunda tereddüde düşürecek ve kayıt dışına itilmesine yola açabilecek sorunlara sebep olması nedeni ile e-haciz uygulamasının hassas bir şekilde yürütülmesi ve oluşabilecek sorunların minimize edilmesi gerekmektedir. Bu nedenle idare, e-haciz uygulamasını çok dikkatli bir şekilde uygulamalı, bu uygulama ile alacaklarını tahsil ederken diğer taraftan da mükellefleri kayıt dışılığı sevk etmemelidir.

KAYNAKÇA

- 5479 sayılı Gelir Vergisi Kanunu, Amme Alacaklarının Tahsil Usulü Hakkında Kanun, Özel Tüketim Vergisi Kanunu ve Vergi Usul Kanununda Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun, T.C. Resmi Gazetesi(26133)
- 6183 sayılı Amme Alacaklarının Tahsil Usulü Hakkında Kanun, T.C. Resmi Gazetesi (8469sayılı),1953
- Çetin, Güneş, “Bilişim Teknolojilerindeki Gelişmelerin Vergilemede Kayıt Düzeni ve Denetim Uygulamalarına Etkisi”, Ekonomi Bilimleri Dergisi”, Cilt:2, Sayı:1,2010
- Çolak, Mustafa , “Bilgi İşlem Teknolojileri Yoluyla Hizmet Sunumu ve Elektronik Vergi Uygulamalarına Yansıması”, Yaklaşım Dergisi, Yıl: 19, Sayı:227, Kasım, 2011
- Danıştay kararları, <http://www.danistay.gov.tr>
- Erdağ,Nevzat,“E-Haciz Uygulaması Hakkında Bilmemiz Gerekenler”, <http://www.nevzaterdag.com>
- Hepaksaz, Engin, Betül Hayrulloğlu “E-Devlet Kapsamında Vedop Uygulamaları ve E-Haciz”, Sosyal ve Beşeri Bilimler Dergisi, Cilt:3, No:2, 2011
- Kocabeyoğlu, Aydın, “E-Haciz ve Karşılaşılan Sorunlar”, Yaklaşım Dergisi, Yıl:18, Sayı:209, Mayıs, 2010
- Suçiçek, Mahmut , “E-haciz Mükellefleri Kayıt Dışına İtebilir” <http://www.vergisigorta.com/21-e-haciz-mukellefleri-kayitdisina-itebilir.html>
- Şakar, Ayşe Yiğit, “Türkiye’de E-Devlet Uygulamalarının Vergi Hukuku Alanına Yansımaları: E-Haciz Uygulaması ve Karşılaşılan Sorunlar”, Mali Çözüm Dergisi, Temmuz-Ağustos, 2011
- T.C. Gelir İdaresi Başkanlığı 2012 faaliyet raporu, 2013
- Tahsilât Genel Tebliği (Seri: A Sıra No: 1)’nde Değişiklik Yapılmasına Dair Tebliğ,11.09.2013 Tarihli Resmi Gazete, Sayı:28762